

GRUPS D'ESTUDI

sobre qüestions rellevants de l'*Informe de síntesi* de la Primera sessió
de la XVI Assemblea general ordinària del Sínode dels Bisbes

PER UNA ESGLÉSIA SINODAL:
COMUNIÓ, PARTICIPACIÓ, MISSIÓ

GRUP D'ESTUDI N. 4

LA REVISIÓ DE LA *RATIO FUNDAMENTALIS INSTITUTIONIS SACERDOTALIS* EN PERSPECTIVA SINODAL MISSIONERA

SÍNTESI

[Text original italià]

Els fruits del treball del Grup d'estudi es recullen en forma d'una «Proposta de document». S'hi presenten coordenades i pistes operatives per a una actualització de la formació al ministeri sacerdotal en sintonia amb la conversió sinodal-missionera de l'Església. Per configurar la renovació desitjada no s'ha pres cap mesura per a una nova versió de la *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*. Relativament recent (2016), ofereix principis, criteris i línies operatives que ja orienten a itineraris formatius coherents amb la imatge de l'Església missionera i, per això, sinodal. Cal pensar, per exemple, en la insistència sobre el discipulat com a condició decisiva per a la configuració amb Crist Pastor i Servent; en la dimensió essencialment comunitària de la formació; en la crida circumstanciada per una formació integral; en la implicació d'una varietat de figures en el discerniment.

Entretant, en l'escolta atenta del *Document final*, es recullen sense demora les insistències de l'Assemblea sinodal sobre la identitat relacional del ministeri ordenat «en el i del» Poble de Déu: una formació que es desenvolupi en la vida ordinària de les comunitats cristianes; moments de formació no només esporàdics compartits amb altres membres del Poble de Déu; una participació més àmplia de persones de diverses vocacions en la formació dels futurs pastors, amb una atenció particular a l'aportació de les dones i de les famílies; l'adquisició de competències indispensables per a una Església sinodal, com l'escolta, el diàleg, la corresponsabilitat i el discerniment eclesial. Sempre amb la vista posada en una resposta més generosa en correspondència al mandat missioner de Jesús.

Prenent en consideració tot això, el Grup d'estudi ha preparat una proposta de «Document orientatiu per a la implementació de la *Ratio fundamentalis* i de la *Ratio nationalis* en clau sinodal missionera».

El Document proposat ofereix primer un marc eclesiològicopastoral (*Preàmbul*) a la llum del qual cal revisar i dur a terme, segons la «novetat» sinodal, la formació sacerdotal. Se centra en la figura de l'Església i, respectivament, en la dels preveres. Evitant reescriure una eclesiologia i una teologia del ministeri ordenat, es procedeix a destacar aquells trets de la comunió i de la missió del

Poble de Déu i, en aquest, de la figura del ministeri ordenat que l'Assemblea sinodal ha precisat rebent i integrant l'herència del Concili.

En línia amb el *Document final* s'identifiquen les conversions a les quals està cridada l'Església en la seva docilitat a l'Esperit del Senyor, a partir de la *conversió relacional* (*Preàmbul 1*), per la que el Poble de Déu viu de relacions noves, marcades per l'amor mutu, esdevenint així un llevat eficaç de fraternitat en els diversos àmbits de la societat.

La *conversió missionera* (*Preàmbul 2*) de l'Església pretén alimentar la consciència de la responsabilitat de tots els fidels en el testimoni i en l'anunci de l'Evangelí; responsabilitat que implica la participació de tots en el discerniment i en la implementació dels passos de conversió més adequats per caminar en la «dolça i confortadora alegria d'evangelitzar» (EG 10).

La missió comuna de tots els batejats s'aguanta sobre una gran varietat de dons que, per la seva naturalesa evangèlica, fructifiquen en la comunió del Poble de Déu, de la seva naturalesa missionera. La *conversió a la comunió* (*Preàmbul 3*), juntament amb la coratjosa valoració dels carismes i ministeris, ha de preveure pràctiques fecundes d'aquell reconeixement mutu capaç de sostenir una col·laboració apostòlica real.

En relació a aquest desenvolupament sinodal de l'eclesiologia conciliar, la identitat dels preveres és delineada en clau relacional i comunitària. Si és fonamental la referència a Jesucrist Cap, Servent i Pastor, aquesta serà veritablement fecunda perquè, valorant la dimensió eclesiològica del ministeri ordenat, el concep «en el i del» Poble de Déu. A partir de les notes sempre precieuses de *Presbyterorum ordinis* es configura una *conversió al servei* (*Preàmbul 4*), per la que la fraternitat del Poble de Déu no és segona ni secundària per a la identitat dels ministres ordenats. Encara menys, aleshores, en el procés de formació per al ministeri, la fraternitat de la comunitat cristiana pot ser oblidada o viscuda esporàdicament. No és un mer escenari sinó lloc vital, terra bona d'on brolla i creix la identitat dels preveres: homes de la fraternitat del presbiteri al voltant del bisbe juntament amb els diaques; homes que coneixen els rostres i els peus dels germans i de les germanes de la comunitat cristiana a la qual pertanyen; homes que, en aquesta actitud de servei, presideixen l'edificació del Poble de Déu en la Paraula i l'Eucaristia. Evitant la deriva de models formatius marcats per una certa separació sacra del ministre ordenat del Poble de Déu, aquesta conversió empeny tot projecte formatiu, amb els seus llocs i els seus temps i les seves comunitats, a garantir una participació més àmplia dels candidats en la vida de les comunitats cristianes.

Si es pretén modelar una identitat relacional dels preveres en la seva configuració a Jesucrist Cap, Servent i Pastor, la formació ha d'acompanyar els candidats a adquirir disposicions i competències pròpies d'una *conversió a un estil sinodal* (*Preàmbul 5*). La conversió missionera i sinodal de l'Església coneixerà resultats dignes de l'Evangelí si tots els qui presideixen el camí en les comunitats cristianes s'esforcen per a un discerniment eclesial. Juntament amb el bisbe, correspon de manera singular als preveres vetllar perquè es pugui expressar el *sensus fidei* del Poble de Déu i s'escoltin les aspiracions dels pobres. Estan cridats a practicar la responsabilitat diferenciada en els processos de presa de decisió i assegurar transparència, rendició de comptes i avaluació de les opcions que configuren la vida de la comunitat cristiana.

Coherentment, el Document proposat insta a la *conversió de la formació* (*Preàmbul 6*), al·ludint a «pistes operatives» que tot seguit s'especifiquen en les *Orientacions*. L'experiència formativa hauria de ser més homogènia amb la vida que els candidats portaran posteriorment: en què, per al ministeri pastoral, estar amb Jesús es tradueix en el caminar apostòlic amb i per al Poble de Déu. En

aquesta perspectiva, no s'ha de renunciar a les actualitzacions adequades de la comunitat formativa que és el seminari. Però també és molt oportú preparar diferents «llocs/temps» formatius necessaris per a una educació a la missió i a la sinodalitat; si la conversió també afecta la dimensió estructural de la responsabilitat formativa de l'Església, és bo desenvolupar itineraris cap al presbiterat en què el «seminari» no esdevingui l'estructura única i exhaustiva per a la formació.

Certament caldrà garantir el temps i l'espai necessaris («veniu a part») per aprofundir i verificar la crida al ministeri sacerdotal i, per a l'Església llatina, el carisma del celibat en una vida espiritual intensa marcada per ritmes cuidats i guiats. Entretant, però, el seminari no haurà de ser una experiència perllongada allunyada del Poble de Déu. Sembla necessari preveure altres mòduls formatius al llarg de l'itinerari, no alternatius sinó complementaris al «lloc/temps» del seminari, que garanteixin als candidats una experiència real de la condició humana ordinària i la immersió estable en la vida de la comunitat cristiana, capaç d'assegurar una maduració integral sòlida: evitant així condicions de separació on es fomenten més fàcilment irresponsabilitats, dissimulacions i infantilismes clericals. Aquesta modulació de llocs i temps diferents en l'itinerari cap al ministeri ordenat facilita, entre altres coses, una formació compartida amb germans i germanes compromesos en altres itineraris vocacionals/ministerials, posant en marxa dinàmiques de reconeixement i valoració mútues. De cap altra manera podem esperar avui una maduració integral sòlida.

A la segona part (*Orientacions*), el Document proposat ofereix indicacions per a una relectura i implementació de la *Ratio fundamentalis* i de les *Ratio nationalis* en clau sinodal i missionera: «pistes operatives» per a una renovació que, en el pla cultural i formatiu, en el pla estructural i institucional, així com el normatiu, ja es beneficia d'experiències i actualitzacions que ja s'estan duent a terme que són recollides a l'Apèndix (*Bones pràctiques*) del Document.

És l'atenció a l'entorn educatiu i a la *cura per a una formació compartida* del Poble de Déu que entreobre algunes primeres pistes operatives (*Orientacions* 1).

Experiències formatives deslligades de la vida ordinària dels fidels es revelen negatives per al camí al ministeri ordenat; més aviat, el procés formatiu s'ha de desenvolupar en contacte estret amb la vida quotidiana del Poble de Déu, per tal de viure realment la condició humana i així fer experiència de Déu i de la complementarietat de les diferents vocacions.

Des d'aquesta perspectiva, una vivència real de fe i de compromís en la comunitat cristiana és un requisit indispensable per a un discerniment inicial de la vocació: abans que s'emprenguin camins específics.

Ja des de l'etapa propedèutica no han de manca experiències i moments de formació compartits amb laics, persones consagrades, ministres ordenats, perquè en la concreció més elemental de les relacions es produeixi el coneixement d'un mateix i s'apregui a col·laborar fraternalment amb tots.

Pel que fa a l'entorn formatiu, el Document proposat considera oportú alternar el mòdul tradicional, que comporta necessàriament en els primers anys la residència al seminari, amb *mòduls diferents* que prevegin, especialment *en l'etapa configurativa*, la residència en comunitats parroquials o en altres ambients eclesials, sense que això comporti una extensió posterior dels temps formatius.

Opcions en aquesta direcció prometen facilitar una formació realment integral; aquesta es beneficiaria de la relació ordinària amb tots els membres del Poble de Déu, afavorint el creixement de personalitats responsables i madures, fins i tot en la dimensió afectivo-sexual.

Un segon conjunt de pistes operatives (*Orientacions 2*) fa referència a l'estil participatiu i sinodal que ha d'impregnar la formació sacerdotal. Es tracta, en primer lloc, de cultivar i custodiar el nexa íntim entre la relació profunda amb Jesucrist i la vida fraterna de la comunitat (*Orientacions 2.1*). S'ha de definir un nombre suficient de seminaristes i de formadors, sense els quals no hi pot haver comunitat formativa. Dins del seminari, si la comunitat és suficientment àmplia, cal que es constituïxin «grups de vida» que permetin un acompanyament més personalitzat i afavoreixin una experiència autèntica de compartir fratern en la comunitat. D'aquesta manera, se salvaguarden estructures de «vida normal», on cada un pot adquirir responsabilitat i esperit de servei en les coses de cada dia, protegits de les fugides en una burgesia hieràtica. També des d'aquí es forma una vida espiritual profundament marcada per la passió per la comunitat, la seva missió, la seva sinodalitat.

Després, es perfilen pistes operatives a nivell de *currículum* teòrico-pràctic per a la formació a un exercici del ministeri presbiteral que afavoreixi una Església missionera i sinodal (*Orientacions 2.2*). Per tal d'iniciar a l'adquisició d'actituds i competències relatives a la corresponsabilitat i al discerniment comunitari, cal que s'aprofundeixi ja des de l'etapa propedèutica el *Document final* del Sínode. Es tracta també de reconsiderar la proposta acadèmica, des d'una perspectiva bíblica i teològica, de les ciències humanes i la filosofia, de manera que els estudis també contribueixin a l'apropiació viscuda d'una antropologia relacional, d'una eclesiologia del Poble de Déu missioner i sinodal, i de la identitat presbiteral en clau relacional-comunional: apropiació que s'ha de verificar i reforçar durant l'etapa pastoral.

El Document proposat també identifica pistes operatives orientades a plantejar una conducció sinodal de la formació sacerdotal (*Orientacions 2.3*). Perquè el ministeri sacerdotal rep la seva identitat últimament cristològica «en el i del» Poble de Déu, la formació a això no pot tenir el Poble de Déu, en la seva configuració carismàtico-jeràrquica, com el seu subjecte propi. Un àmbit en què cal invertir més és la formació dels formadors, amb especial atenció a la seva capacitat de viure en fraternitat i actuar sinodalment. No n'hi ha prou amb continuar en la praxi ja establerta d'involucrar religiosos, religioses, laics i laiques competents en l'ensenyament acadèmic i pràctic; sinó que també es tracta d'incloure dones preparades i competents com a corresponsables a tots els nivells de la formació, també en l'equip formatiu. D'aquesta manera, es pot aprofitar la seva contribució indispensable per al discerniment de la vocació i l'acompanyament dels candidats al sacerdoci, tot actuant aquest desenvolupament –quan encara no està en marxa– a través d'un itinerari amb la comunitat educativa, respectant els diversos contextos culturals però també amb els passos de renovació que requereix una Església sinodal i missionera.

Com el Poble de Déu, evidentment amb el bisbe i tots els qui en són responsables directament, ha de contribuir al procés de formació? Aquí les pistes operatives conviden a decisions i pràctiques que donin cos a una corresponsabilitat diferenciada en el compromís eclesial de la formació sacerdotal (*Orientacions 3*). Per a l'elaboració de la *Ratio nationalis* i del projecte formatiu de cada seminari, els bisbes han de promoure la contribució de persones amb vocacions diverses. En la cura i en l'acompanyament dels camins de vocació s'ha de reconèixer i donar suport, també a través de *Centres vocacionals*, a la vitalitat de laics i laiques, de les famílies, d'educadors i catequistes. A més, l'avaluació periòdica del camí dels candidats no ha de continuar sent prerrogativa exclusiva dels responsables últims de la formació; ha d'estar més oberta a la participació dels qui comparteixen els ambients en què els candidats viuen, estudien i treballen. Els mateixos escrits en vista a conferir els Ordes sagrats han de preveure una escolta no formal, sinó real del Poble de Déu, donant la deguda importància a la perspectiva i el judici de les dones.

Finalment, s'indiquen pistes operatives per a la formació a aquella passió apostòlica que ha d'animar els futurs preveres en el servei a l'Església missionera (*Orientacions* 4). Si està en joc la missió de l'Evangelí, a nivell formatiu no pot faltar l'anunci i el servei als pobres dins d'una sensibilitat integral al crit de les perifèries i del planeta. En el camí missioner i al llarg de tot el camí de la formació s'ha de cultivar la fraternitat ecumènica i interreligiosa. A més, viure la condició humana pot facilitar una formació homilètica i catequètica que ensenyi a conjuguar el cor de l'Evangelí amb la vida de les persones. Per això, els processos de formació han de preveure oferir competències, instruments, sobretot criteris per moure's en la cultura digital, sembrant-hi l'Evangelí. Una característica valuosa de la iniciació a la missió també hauria de ser una formació rigorosa en la cultura de la protecció, establint les condicions per a una prevenció més decidida dels abusos de tota mena. El Document proposat també assenyala el valor dels períodes de formació realitzats en altres països o en diòcesis on el sentit de la missió pot esdevenir encara més viu.

En conclusió, el Grup presenta un *itinerari per a la difusió i la implementació de les pistes operatives* que s'ofereixen en el Document proposat (*Corol·lari*).